

MUCIUS SCAEVOLA

Porsenna, Clusium királya csalatkozott reményében. Megfosztotta őt a sikertől Horatius Cocles bátorsága. Megtorpant a hirtelen támadás, nem vehette be Rómát. Új elhatározásra jutott.

- Mivel a várost rohammal elfoglalni nem tudtam, más megoldást keresek. Kíéheztetem, és így kényszerítem tédre.

Így is cselekedett. Körülzárta seregével Rómát, teremtett lény a gyűrűn sem kifelé, sem befelé át nem hatolhatott.

Számítása helyesnek bizonyult: a városban napról napra fogyott az élelem, szomorúvá és csüggedtté váltak az arcok. A szenátus tanácskozott, a fegyverbe öltözött polgárok gyűlölködve nézték a falakról az ellenség töméntelen sátrát. Az utcák üresen kongtak, senki sem járkált már fölöslegesen, az emberek - bármelyik osztályhoz tartoztak is - azon töprengtek, hogy s mint menekülhetnének a kelepceből. De hiába tanácskoztak, hiába töprengtek, egyelőre nem láttak kivezető utat.

Élt a városban egy nemesifjú, Gaius Mucius volt a neve. Ő is éjjel-nappal Róma méltatlan helyzetén tépelődött.

- A bosszúálló istenekre mondom, éppen mihozzánk, rómaiakhoz nem illik ez a gyáva tétlenség! Voltunk mi már elég hosszú időn keresztül királyoknak, zsarnokoknak is szolgálói, de még akkor sem esett meg, hogy valamely nép legyőzött volna bennünket, vagy idegenek ültek volna győztesként a nyakunkra. Ezeknek a hitvány etruszkoknak is hányszor szalasztottuk meg a seregét! Pedig akkor még szolgák voltunk, királyok szolgálói, most meg szabadok vagyunk, a magunk urai, parancsolói. Hát most türjük, hogy az etruszkok nyomorgassanak bennünket, és hordják fenn orrukat, mintha már le is igázták volna Rómát? Nem, ezt nem lehet tovább tűrni!

Gyorsan határozott: ki fog lopózni a városból, belopakodik az ellenség táborába, és megöli a fővezért, az etruszk Porsennát.

Ezután haladék nélkül felkereste barátait, majd elment a szenátusba, és az összegyűlt atyák előtt adta elő merész tervét:

- Azért szólok most hozzátok, atyák, mert elhatározásom a város mostani állapotában gyanúsnak tetszhetnék. Az az elhatározásom, hogy átkelek a Tiberisen, s ha tudok, behatolok az ellenség táborába. Nem pusztítani vagy kémkedni akarok, sokkal nagyobb tervet kovácsolok. Csak az istenek segítsenek!

Meghányták-vetették az atyák a dolgot, majd beleegyezésüket adták az ifjú távozásához.

- Vezessenek téged a haza istenei, a bosszúálló Mars és Jupiter atya! Menj, és bátor szándékkal hozz kedvező sorsot hazádra! - És titkos parancsot küldtek a kapuk őreinek, hogy Muciust zavartalanul bocsássák ki, ne zaklassák kérdéseikkel, ne tartóztassák fel.

Mucius elindult. Egyszerű ruhát öltött, amely az ellenség táborában sem kelthetett feltűnést. Ruhája ráncaiba tört rejtett.

Már átkelt a Tiberisen, kint volt a város előtt a fénytelen éjszakában, teljesen egyedül, magánosan. Egyetlen támasza leleményessége, egyetlen bizodalma ruhájába rejtett töre volt. Így indult az elhagyatott mezőben Porsenna tábora felé. Az ellenséges őrtüzek világa és a katonák lármája vezette. A táborhoz közel a fák árnyékában haladt óvatosan, majd gyors léptekkel a sátrak között teremt. Ruhája, mozgása nem volt feltűnő, különben is eléggé zavarosnak látszott a tábor.

Arra tartott, amerre a lárma és a nyüzsgés legerősebb volt. Hamarosan egy tisztásra ért, amelynek közepén egy emelvény állt. Az emelvényen két tisztféle, díszes öltözetű férfiú tett-vett, míg az emelvény előtt rendetlen sorokban tolongtak az etruszk harcosok. Mucius hamar felismerte a helyzetet. Éppen zsoldot fizettek a katonáknak, azért sorakoztak fel; az emelvényen levő díszes ruhások egyike pedig biztosan a király maga, a másik az írnoka vagy más főembere. De melyikük Porsenna? - ez volt a kérdés. Megkérdezni nem mertte, mert hát melyik katona ne ismerné királyát? Beállt hát ő is a sorba, és együtt tolongott a többiekkel, otthonosan viselkedett, belekapcsolódott a durva tréfálkozásokba, a harcosok vidám beszélgetésébe. Így jutott el végre az emelvény elé.

Elérkezett a pillanat, amikor cselekednie kellett. Sem tétovázásra, sem kérdezősködésre nem volt idő. Esküjére gondolt. Megragadta ruhájában a tört, hatalmas ugrással fönt teremt az emelvényen, és szíven szúrta a hozzá közelebb álló férfiút. Az menten meghalt. Az írnokok volt...

Mucius ugyanolyan hirtelen, ahogy ott teremt, leugrott az emelvényről, és a megriadt, zsbongó, összevissza futkározó tömegben törével utat vágva magának, eltűnt a sötétben. De sajnos nem sokáig. A király harsány parancsára a katonák sorai rendeződtek, őrzőparancsok indultak mindenfelé, és nemsokára el is fogták Muciust, és Porsenna elé vitték. Fegyverétől megfosztva, szakadt ruhában, ziháló mellel állt ott szemtől szemben a királlyal. Egy pillanatig farkasszemet néztek. Mucius még ekkor sem látszott félenknek, inkább félelmetes volt, amint a hirtelen támadt csendben lassan beszélni kezdett:

- Római polgár vagyok, Gaius Mucius a nevem. Ellenséged vagyok, ellenségemet akartam megölni. Most kész vagyok a halálra, mint ahogy az előbb kész voltam megölésedre. Római tulajdonság, hogy nagyot tenni és nagyon szenvedni egyaránt készek vagyunk. De vigyázz, ne légy tévedésben, azt ne hidd, hogy egyedül én készültem arra, hogy megöljelek! Hosszú még mögöttem azoknak a sora, akik ugyanerre a dicsőségre vágynak. És mind itt lesz a maga idején! Készülj hát arra, hogy minden órában, mindenütt, ahol nem is gondold, halál fenyeget. Legrejtettebb zugodban is reszkess ellenséged törétől! Ilyen háborút esküdött ellened Róma ifjúsága!

Porsenna az önértetes szavak hallatára előbb haragra gerjedt, de mire Mucius szavainak végére ért, és a király megértette, milyen veszedelem fenyegeti, elsápadt.

Intett testőreinek.

- Vigyétek! Tűzzel égessétek, és vallassátok, csikarjátok ki az elvetemültből igaz vallomását. Igaz-e, amit itt mondott? Mit hallgatott el? Hadd lássa Róma, hogy Porsenna nem adja olcsón az életét! Meg aztán hátha színhazugság, amit ez itt az imént mondott! A tűz majd igazmondásra kényszeríti!...

Mucius azonban fölszegte a fejét, mereven Porsennára nézett, és így szólt:

- Íme, lásd, milyen hitványság a test azok számára, akik csak a dicsőséget keresik! - Ezzel odalépett az áldozati oltárhoz, és az állandóan égő tűzbe beletartotta jobb kezét, és égette jajszó, szemrebbenés nélkül. Porsenna megrémült, egy percig dermedten nézte, majd odaugrott, és eltaszította Muciust az oltártól.

- Micsoda ember vagy te, ki magaddal szemben még merészebb voltál, mint velem szemben?! Magasztalnám, sőt megjutalmaznám vakmerő bátorságodat, ha engem és népemet szolgálnál velem. Most menj sértetlenül és bántatlanul; ekkora hősiességet még az ellenségben is meg kell becsülni.

Ezekre az emberi szavakra Mucius lelkében is megszűnt a gyűlölet. Így válaszolt:

- Látom, megbecsülöd a férfias erényt. Vedd hát jószágodért azt, amit fenyegetésre nem kaptál és soha ki sem csikartál volna belőlem. Tudd meg, hogy háromszázan vagyunk, a római ifjúság vezérei, akik megesküdtünk, hogy életedre törünk, mégpedig valamennyien ilyen vagy hasonló veszedelmes úton. A sors engem jelölt elsőnek, a vakvéletlen azonban kiragadott téged kezeim közül. De a többi is mind a kedvező alkalmat lesi, hogy téged mint hazája ellenségét törével ledöfjön!

Porsenna állta a szavát, elbocsátotta Muciust, s az etruszk katonák tisztelettel nyitottak neki utat. Rómában is elterjedt híre az eseménynek. Ünnepezték Muciust, magasztalták hőstettét. A római ifjúság példaképe és halványa lett. És mert az etruszk oltár tüze valósággal elsorvasztotta jobb kezét, azontúl balkezeseknek, Scaevolának nevezték.

Az etruszk királyt Scaevola páratlan hősiessége és a háromszáz római ifjú esküje annyira megrémítette, hogy követeket küldött Rómába, és önként ajánlott békét a városnak.